

'HET BESTE SCIENCEFICTIONBOEK VAN HET JAAR!'

io9.com

HET RECHT
VAN DE
RADDOCH
ANN LECKIE

I

Het lichaam lag naakt, op de buik, lijkgrijs, in de met bloed bespatte sneeuw. Het was min vijftien graden Celsius en een paar uur eerder was er nog een sneeuwstorm overgetrokken. De sneeuw strekte zich glad uit onder de fletse opkomende zon, met maar een paar afdrucken erin die naar een gebouw van ijsblokken vlakbij leidden. Een herberg. Of wat hier voor een herberg doorging.

Die uitgestrekte arm, de lijn van de schouder naar de heup, had iets knagend bekends, maar het was vrijwel onmogelijk dat ik deze persoon kende. Ik kende hier niemand. Dit was het ijzige achterafgebied van een koude, afgelegen planeet, zo ver verwijderd van wat de Radchaai onder beschaving verstaan als het maar kon. Ik was alleen maar hier, op deze planeet, in dit oord, omdat ik er zelf dringende bezigheden had. Lichamen in de sneeuw waren niet mijn zorg.

Ik weet soms niet waarom ik doe wat ik doe. Zelfs na al die tijd is het nog steeds nieuw voor me om het niet te weten, om niet continu bevelen op te kunnen volgen. Ik zou dus niet kunnen zeggen waarom ik bleef staan en met mijn voet de naakte schouder optilde om het gezicht van degene die daar lag te kunnen zien.

Al was ze nog zo bevroren, gewond en bebloed, ik kende haar. Ze heette Seivarden Vendaai, en lang geleden was ze een van

mijn officieren geweest, een jonge luitenant, die uiteindelijk was bevorderd en het bevel had gekregen over een ander schip. Ik had gedacht dat ze al duizend jaar dood was, maar ze was onmiskenbaar hier. Ik zakte door mijn knieën en zocht naar een polsslag, een zuchtje adem.

Ze leefde nog.

Seivarden Vendaai was mijn zorg niet meer, niet mijn verantwoordelijkheid. En ze was nooit een van mijn favoriete officieren geweest. Ik had haar bevelen opgevolgd, natuurlijk, en ze had nooit ingelijfd mishandeld, nooit een van mijn segmenten kwaad gedaan, zoals een enkele officier placht te doen. Ik had geen reden om slecht over haar te denken. Integendeel, want ze had de manieren van een ontwikkelde, beschaafde persoon van goede komaf. Niet dat ze mij beleefd behandelde, natuurlijk; ik was geen persoon, ik was een werktuig, een deel van het schip. Maar ik had haar nooit gemogen.

Ik richtte me op en liep naar de herberg. Het was donker binnen, en het witte ijs van de wanden was bedekt met een oude laag vuil of erger. Het rook er naar drank en braaksel. Een barkeeper stond achter een hoge toog. Ze was inheems: klein en dik, bleek en grootogig. Drie klanten hingen op stoelen aan een smerige tafel. Ondanks de kou droegen ze alleen een broek en een doorgestikt overhemd – het was lente op dit halfmond van Nilt en ze waren blij met de warme periode. Ze deden alsof ze me niet zagen, hoewel ze me beslist buiten hadden gezien en wisten waarom ik binnen was gekomen. Waarschijnlijk was minstens één van hen bij de zaak betrokken; Seivarden lag er nog niet lang, anders was ze al dood geweest.

‘Ik wil een slee huren,’ zei ik, ‘en een onderkoelingsuitrusting kopen.’

Een van de klanten achter me grinnikte en zei spottend: ‘Ben jij even een stoere meid.’

Ik draaide me om, want ik wilde haar gezicht zien. Ze was

groter dan de meeste Nilters, maar net zo vet en bleek als de rest. Ze had meer massa dan ik, maar ik was langer en ook aanzienlijk sterker dan ik eruitzag. Ze beseftte niet dat ze met vuur speelde. Ze was waarschijnlijk mannelijk, te oordelen naar de hoekige, doolhofachtige motieven waarmee haar overhemd was bestikt. Ik wist het niet helemaal zeker. Als ik in de Radch-ruimte was geweest, had het er niet toe gedaan. Radchaaï geven niet veel om geslacht, en in hun taal – mijn eigen eerste taal – wordt geen enkel onderscheid tussen mannen en vrouwen gemaakt. In de taal die we nu spraken wel, en ik kon mezelf in de nesten werken door de verkeerde woordvormen te gebruiken. Wat het nog lastiger maakte, was dat sekseverschillen op de ene plek anders zichtbaar waren dan op de andere, soms totaal anders, en dat ik er zelden de logica van inzag.

Ik besloot niet te reageren. Na een paar seconden keek ze opeens geboeid naar het tafelblad. Ik had haar ter plekke kunnen doden, zonder veel moeite. Het was een aanlokkelijk idee, maar Seivarden was nu mijn eerste prioriteit. Ik richtte me weer tot de barkeeper.

Die hing onverschillig achter haar toog en zei, alsof we niet waren onderbroken: ‘Waar denk je dat je bent?’

‘Op het soort plek,’ zei ik, nog steeds op veilig terrein, zonder tussen mannelijk en vrouwelijk te hoeven kiezen, ‘waar ik een slee kan huren en een onderkoelingsuitrusting kopen. Hoe duur?’

‘Tweehonderd shen.’ Minstens twee keer zo duur als het gangbare tarief, daar twijfelde ik niet aan. ‘Voor de slee. Achter. Je moet hem zelf halen. Nog eens honderd voor de uitrusting.’

‘Compleet,’ zei ik. ‘Ongebruikt.’

Ze pakte er een van onder de toog, en het zegel leek nog intact. ‘Je maatje buiten had nog een rekening staan.’

Misschien was het een leugen. Misschien niet. Het bedrag zou hoe dan ook verzonnen zijn. ‘Hoeveel?’

‘Driehonderdvijftig.’

Ik kon een manier verzinnen om het geslacht van de barkeeper te blijven omzeilen. Of ik kon ernaar raden. Ik had in het slechtste geval vijftig procent kans. ‘Je bent heel goed van vertrouwen,’ zei ik, op mannelijk gokkend, ‘om zo’n pauper’ – ik wist dat Seivarden mannelijk was, dat was simpel – ‘zoveel krediet te geven.’ De barkeeper zei niets. ‘Zeshonderdvijftig, alles bij elkaar?’

‘Ja,’ zei de barkeeper. ‘Zo ongeveer.’

‘Nee, helemaal. We worden het nu eens. En als er later iemand achter me aan komt om meer te vragen of om me te beroven, zal die het niet overleven.’

Stilte. Toen achter me het geluid van iemand die spoog. ‘Radchaai tuig.’

‘Ik ben geen Radchaai.’ Het was waar. Je moet menselijk zijn om Radchaai te zijn.

‘Maar hij wel,’ zei de barkeeper met een bijna onmerkbaar gebaar naar de deur. ‘Je hebt dan misschien het accent niet, maar je stinkt wel degelijk naar Radchaai.’

‘Dat is het bocht dat je je klanten voorzet.’ Gejoel van de klanten achter me. Ik reikte in mijn zak, haalde er een handvol betaalbewijzen uit en smeed ze op de toog. ‘Hou de rest maar.’ Ik draaide me om en wilde weglopen.

‘Als je geld maar deugt.’

‘Als je slee maar staat waar je zei.’ En weg was ik.

Eerst de onderkoelingsuitrusting. Ik rolde Seivarden om. Toen verbrak ik het zegel van de uitrusting, brak een inwendige van de kaart en duwde die in haar bloedige, half bevroren mond. Zodra de indicator op de kaart groen werd, vouwde ik het dunne dek open, controleerde de lading, wikkelde Seivarden erin en zette het aan. Toen liep ik om de herberg heen om de slee te halen.

Ik werd door niemand opgewacht, wat een geluk was. Ik wil-

de geen lijken achterlaten, nog niet, ik was niet gekomen om moeilijkheden te maken. Ik sleepte de slee naar Seivarden, legde haar erop en overwoog mijn overjas over haar heen te leggen, maar besloot dat het weinig zou toevoegen aan het onderkoelingsdek. Ik startte de slee en vertrok.

Ik huurde een kamer aan de rand van de stad, een van de rond de tien groezelige, grijsgroene plastic prefabkubussen met ribben van twee meter. Geen bedden, en voor dekens moest je bijbetalen, net als voor verwarming. Ik betaalde – ik had al bespottelijk veel geld uitgegeven om Seivarden uit de sneeuw te halen.

Ik waste het bloed zo goed mogelijk van haar af, voelde haar pols (er was nog een hartslag) en nam haar temperatuur op (die steeg). Ooit had ik haar lichaamstemperatuur geweten zonder erbij na te denken, haar hartslag, zuurstofsaturatie en hormoonspiegels. Ik had alle kwetsuren gezien door het alleen maar te willen. Nu was ik blind. Het was duidelijk dat ze klappen had gekregen – haar gezicht was gezwollen, haar romp gekneusd.

Bij de onderkoelingsuitrusting zat een elementair correctief, maar niet meer dan één, en alleen geschikt voor eerstehulpverlening. Seivarden zou inwendige bloedingen of ernstig hoofdletsel kunnen hebben, en ik kon alleen maar snijwonden en verstuikingen verzorgen. Met een beetje geluk waren de kou en de kneuzingen mijn enige problemen, maar ik had niet veel medische kennis, niet meer. Als ik een diagnose kon stellen, zou die heel oppervlakkig zijn.

Ik duwde nog een inwendige in haar keel. Weer een controle: haar huid voelde niet kouder aan dan je mocht verwachten, gezien de omstandigheden, en ze voelde niet klam aan. Haar kleur begon, rekening houdend met de kneuzingen, weer normaler bruin te worden. Ik haalde een bak sneeuw om te laten smelten, zette hem in een hoek in de hoop dat Seivarden hem niet zou omschoppen als ze wakker werd, ging weer naar buiten en deed de deur achter me op slot.

De zon stond hoger, maar het licht was nauwelijks sterker. Er liepen nu meer sporen door de sneeuw van de vorige dag, en ik zag een paar Nilters. Ik sleepte de slee terug naar de herberg en zette hem erachter. Niemand viel me lastig, er kwam geen geluid uit de donkere deuropening. Ik zette koers naar het centrum van de stad.

Daar liepen mensen, en er was bedrijvigheid. Dikke, bleke kinderen in broek en doorgestikt overhemd schopten sneeuw naar elkaar, maar hielden ermee op en zetten grote ogen van verbazing op toen ze mij zagen. De volwassenen deden alsof ik lucht voor ze was, maar hun ogen draaiden in het voorbijgaan mijn kant op. Ik liep een winkel in, van wat hier voor daglicht moest doorgaan de schemering in, waar het amper vijf graden warmer was dan buiten.

Er stonden een stuk of tien mensen te praten, maar zodra ik binnenkwam, verstomden ze. Ik besepte dat ik geen gezichtsuitdrukking had en plooid mijn gelaatsspieren in iets vriendelijks en vrijblijvends.

‘Wat moet je?’ grauwde de winkelier.

‘Die anderen zijn toch zeker vóór mij?’ Terwijl ik het zei, hoopte ik maar dat de groep van gemengd geslacht was, zoals mijn zin deed vermoeden. De enige reactie die ik kreeg, was stilte. ‘Ik wil graag vier broden, en een homp vet. En twee onderkoelingsuitrustingen en twee universele correctieven, als u die hebt.’

‘Ik heb maat tien, twintig en dertig.’

‘Dertig, alstublieft.’

Ze zette mijn aankopen op de toonbank. ‘Driehonderdvijfenzeventig.’ Iemand achter me kuchte – ik werd weer afgezet.

Ik rekende af en vertrok. De kinderen stonden nog op een kluitje te giebelen. De volwassenen liepen nog steeds aan me voorbij alsof ik niet bestond. Ik ging naar de volgende winkel – Seivarden zou ook kleding nodig hebben. Toen keerde ik terug naar de kamer.

Seivarden was nog bewusteloos, maar voor zover ik het kon zien, vertoonde ze geen tekenen van shock. De sneeuw in de bak was bijna helemaal gesmolten, en ik stopte er een half keihard brood in om het te laten weken.

Hoofdletsel en inwendige verwondingen waren de gevaarlijkste mogelijkheden. Ik brak de twee correctieven open die ik net had gekocht, tilde de deken op om er een op Seivardens buik te leggen en zag hoe de vloeistof zich verspreidde en toen uithardde tot een transparante laag. Het andere hield ik tegen de kant van haar gezicht die het hardst getroffen leek. Toen ook dat was uitgehard, trok ik mijn overjas uit, ging liggen en viel in slaap.

Iets meer dan zevenenhalf uur later werd ik gewekt door een beweging van Seivarden. ‘Ben je wakker?’ vroeg ik. Het correctief dat ik had aangebracht, bedekte een oog en een deel van haar mond, maar de bulten en kneuzingen over haar hele gezicht waren voor een groot deel weggetrokken. Ik dacht even na over wat het goede gezicht zou zijn en trok het. ‘Ik heb je in de sneeuw gevonden, voor een herberg. Je zag eruit alsof je hulp nodig had.’ Ze ademde schraperig, maar draaide haar hoofd niet mijn kant op. ‘Heb je honger?’ Geen antwoord, alleen een wezenloos sturende blik. ‘Heb je je hoofd gestoten?’

‘Nee,’ zei ze zacht, met een ontspannen, loom gezicht.

‘Heb je honger?’

‘Nee.’

‘Wanneer heb je voor het laatst gegeten?’

‘Weet ik niet.’ Haar stem klonk bedaard, vlak.

Ik hees haar voorzichtig in zittende houding, met haar rug tegen de grijsgroene wand. Ik wilde haar niet meer letsel bezorgen en was bang dat ze naar voren zou zakken. Ze bleef echter zitten, dus voerde ik haar langzaam wat brood-en-waterpap, behoedzaam om het correctief heen werkend. ‘Slikken maar,’ zei ik, en dat deed ze. Ik gaf haar de helft van de pap, at de rest

zelf op en haalde toen nog een bak sneeuw.

Ze keek naar me terwijl ik weer een half koud brood in de bak stopte, maar zei niets, en haar gezicht bleef onbewogen. 'Hoe heet je?' vroeg ik. Geen antwoord.

Ze had kef gebruikt, vermoedde ik. De meeste mensen kunnen je vertellen dat kef emoties onderdrukt, wat ook zo is, maar het doet meer. Ooit had ik precies kunnen zeggen wat kef doet, en hoe, maar ik ben niet meer wat ik ooit was.

Voor zover ik wist, namen mensen kef om iets niet meer te hoeven voelen. Of omdat ze geloofden dat, als de emoties uit de weg waren geruimd, het summum van rationaliteit zich zou manifesteren, opperste logica, waarachtige verlichting. Alleen werkt het niet zo.

Seivarden uit de sneeuw halen had me tijd en geld gekost die ik slecht kon missen, en waarom? Als ik weer weg was, zou ze nog wat kef voor zichzelf scoren, een andere plek zoals die groezelige herberg vinden en zich echt en definitief laten vermoorden. Als dat was wat ze wilde, had ik niet het recht haar tegen te houden, maar als ze dood wilde, waarom had ze het dan niet netjes aangepakt, haar intentie kenbaar gemaakt en zich tot de medicus gewend, zoals iedereen zou doen? Ik begreep het niet.

Er was van alles wat ik niet begreep; in de negentien jaar dat ik me voor een mens had uitgegeven had ik blijkbaar minder geleerd dan ik dacht.

2

Negentien jaar, drie maanden en een week voordat ik Seivarden in de sneeuw vond, was ik een troepentransportschip in een baan rond de planeet Shis'urna. Troepentransportschepen zijn de grootste ruimteschepen die de Radchaai hebben, met zestien op elkaar gestapelde dekken. Het commandodek, de administratie, de ziekenboeg, de hydrocultuur, de machinekamer en een dek voor elke decade, leef- en werkruimte voor mijn officieren, van wie ik elk zuchtje adem, elke spiertrekking kende.

Troepentransportschepen reizen zelden. Ik bleef op mijn plaats, zoals ik het grootste deel van mijn tweeduizendjarige bestaan binnen het een of andere stelsel op mijn plaats was gebleven, voelde de bittere kou van de leegte buiten mijn romp en zag de planeet Shis'urna als een blauw-witte glazen schijf, het station in een baan eromheen, komend en gaand, een gestage stroom schepen die aankwamen, aangekoppeld en ontkoppeld werden en vertrokken naar een van de met boeien en bakens omringde ruimtepoorten. Vanuit mijn positie waren de grenzen van de verschillende naties en gebiedsdelen van Shis'urna niet zichtbaar, hoewel aan de nachtelijke kant van de planeet hier en daar steden helder oplichtten, net als het netwerk van wegen ertussen, voor zover ze weer begaanbaar waren gemaakt sinds de annexatie.

Ik voelde en hoorde de aanwezigheid van mijn medeschepen,

al zag ik ze niet altijd: de kleinere, snellere Zwaarden en Genades en, het talrijkst in die tijd, de Rechten, troepentransportschepen zoals ik. Het oudste van ons bestond bijna drieduizend jaar. We kenden elkaar al heel lang, en we hadden elkaar weinig meer te zeggen dat niet al veel vaker was gezegd. We zwegen doorgaans gemoedelijk, afgezien van de gebruikelijke communicatie over en weer.

Aangezien ik nog ingelijfd had, kon ik op verschillende plekken tegelijk zijn. Ik was ook gedetacheerd in de stad Ors, op de planeet Shis'urna, onder bevel van Esk-decadeluitenant Awn.

Ors stond half op drassige grond, half in een moerassig meer, waar de bebouwing rustte op platen die op hun beurt op diep in het moerasselijk gedreven funderingen rustten. Groen slijm groeide in de waterwegen en in de naden tussen de platen, langs de onderranden van zuilen, op alles wat niet bewoog en waar het water bij kon, afhankelijk van het seizoen. De aanhoudende stank van waterstofsulfide trok alleen op wanneer een zomers onweer de helft van de stad aan het meer liet schudden en beven en je op de wandelpaden tot aan je knieën in het water stond dat van achter de strandwallen kwam aanrollen. Soms. Meestal maakte de bui de stank alleen maar erger. De lucht werd even koeler, maar het was een verademing die doorgaans niet langer dan een paar dagen duurde. Verder was het altijd vochtig en heet.

Ik kon Ors niet zien vanuit mijn baan. Het was eerder een dorp dan een stad, al had het ooit aan de monding van een rivier gelegen en was het de hoofdstad geweest van een land dat zich langs de kustlijn uitstreckte. De rivier was een voormalige handelsroute, en platbodems hadden door het kustmoeras gependeld om mensen van stad naar stad te brengen. De loop van de rivier was door de eeuwen heen verschoven, en nu lag Ors half in puin. Van de rechthoekige eilanden in een rasterwerk van kanalen die zich ooit kilometers ver hadden uitgestrekt, was weinig meer over; ze waren omringd en doorspekt met ge-

broken, half gezonken platen, soms met daken en pilaren, die in het droge seizoen uit het modderige groene water opdoken. Ooit hadden er miljoenen gewoond. Toen de strijdkrachten van de Radchaai Shis'urna hadden geannexeerd, vijf jaar eerder, waren het er nog maar 6.318 geweest, en de annexatie had dat aantal natuurlijk nog gereduceerd. In Ors in mindere mate dan op sommige andere plaatsen: zodra we waren verschenen – ikzelf in de vorm van mijn Esk-gevechtseenheden en hun decadeluitenants, in rijen in de straten, bewapend en gepantserd – was de opperpriester van Ikkt naar de hoogste officier gegaan – luitenant Awn, zoals ik al zei – en had onmiddellijke overgave aangeboden. De opperpriester had haar volgelingen verteld wat ze moesten doen om de annexatie te overleven, en ze hadden het ook bijna allemaal overleefd. Dit was minder gangbaar dan men zou kunnen denken – we maakten altijd vanaf het begin duidelijk dat zelfs te luid ademen tijdens een annexatie de dood kon betekenen, en vanaf het moment dat een annexatie begon, stelden we iedereen in de gelegenheid een demonstratie bij te wonen van wat dat precies inhield, maar er was altijd wel iemand die geen weerstand kon bieden aan de verleiding ons op de proef te stellen.

De opperpriester had dan ook een indrukwekkende invloed. Dat de stad zo klein was, was tot op zekere hoogte bedrieglijk – in het bedevaartseizoen werd het plein voor de tempel overstroomd door honderdduizenden bezoekers die hun tenten opsloegen op de platen van afgedankte straten. Dit was de op één na heiligste plaats op de planeet voor aanbidders van Ikkt, en de opperpriester was een goddelijke verschijning.